

Zdobené hroty kopí v prostredí stredoeurópskeho barbarika

Abstract:

In this work I will focus on decorated spearheads found in Central European Barbaricum. I will go through the all specific findings from the Czech Republic and I will try to interpret how did they get there and how they were used. In general, there were found 8 decorated spearheads with two types of decorations. Most likely they are the outcome of contacts between the local population and przeworsk culture and they were used as ritual weapons rather than for fighting.

Keywords:

Decoration, spearhead, spear, militaria, przeworsk culture

Nálezy zdobených hrotov kopí nie sú v prostredí stredoeurópskeho barbarika nijako ojedinelé. Len na samotnom území Českej republiky sa ich nachádza väčší počet. Na Morave je nález týchto zdobených hrotov len jeden, ostatné sa nachádzajú na území Čiech, čo vysvetľuje obchodné kontakty v oblasti východných Čiech s przeworskou kultúrou. Nález na Morave pochádza konkrétne z Mušova, nálezy v Čechách pochádzajú zo Správcic, Třebusic, Malinného, Dobřichov-Třebické, Bezna a Černěvsí.

Vo všeobecnosti je problém s datovaním kopí, čo sa týka tých zdobených, môže sa ich datovanie komplikovať ešte ďalej. V labskogermánskom okruhu sa militárie v tomto období dochovávali skôr len výnimočne a teda môže byť datovanie podľa základných, formálnych znakov značne nepresné. Často chýbajú nálezy na porovnanie z oblastí geograficky bližších, čo napomáha nepresnosti datovania. Vo všeobecnosti, skoro všetky nálezy listovitých hrotov sú považované za kopí. Listovité hroty dĺžky menšej, ako je desať centimetrov sú považované za šípky, na koľko rímski vojaci používali kopí ako na boj zblízka, tak na boj z diaľky a vrhali nimi. Za oštepky sú považované tvary, ktoré majú spätné háčiky, nehľadiac na ich dĺžku.

Zdobenie na konkrétnych nálezoch zdobených hrotov kopí z Českej republiky majú dva typy zdobenia. Prvý, ktorý sa nachádza aj na väčšine kopí z Česka je vybíjaný. Len na dvoch exemplároch, konkrétne na nálezoch z Černěvesu a zo Správcic, je druhý typ zdobenia a drobnými, čiarkovitými zásekmi. Oba typy zdobenia však zdieľajú tvar rozloženia do akýchsi dvoch poloblúkov namiesto toho, aby boli nejako plošne rozprestreté. Výnimka sa samozrejme nájde aj tu a to konkrétne na náleze z Mušova, kde výzdoba netvorí žiadne tvary. Spomenúť však treba aj malé očkované razenia na hrotoch dvoch z týchto nálezov a to je na náleze z Mušova a Bezna. Obdobný výzdobný motív v podobe koncentrických kruhov môžeme vidieť na hrebeňoch.

Konkrétne k nálezom teda, začneme s nálezom z Mušova, ktorý je ako jediný na území Moravy. Bol nájdený v kostrovom kráľovskom hrobe. Je to pomerne krátky hrot, ktorý dosahuje dĺžku dvanástich centimetrov a má dva typy zdobenia. Jednak je zdobený vybíjanou výzdobou, ktorá sa nenachádza v poloblúku, ako už bolo spomenuté, ale je umiestnená rôzne na hrote. Výrazný je znak svastiky na spodnej časti hrotu. Na hornej časti sú ešte ďalšie vybíjané znaky. Druhý typ zdobenia sú už očkované razenia na tuľajke aj hrote kopí.

Druhý nález pochádza z lokality Černěves a je to jeden z dvoch exemplárov, ktorý je zdobený čiarkovitými zásekmi, ktoré na liste kopí tvoria poloblúky. Rovnako ako

predchádzajúci nález, aj tento patrí k tým kratším a dosahuje dĺžku necelých 12 centimetrov. Pochádza zo žiarového hrobu.

Tretí nález pochádza z Bezna. Vybiťané zdobenie v tomto prípade sa nenachádza na liste, ale na tuľajke kopí a tvorí poloblúky. Na samotnom hrote kopí sa nachádzajú len očkované razená. Tento hrot kopí je ojedinelý nález.

Štvrtý nález pochádza z lokality Dobřichov- Třebická. Na liste má vybiťanú výzdobu, ktorá nie je úplne zreteľná. Takisto tvorí krátke poloblúky. Kopí sa našlo v žiarovom hrobe.

Piaty nález pochádza z Malinného. Je to jediná lokalita, kde sa nachádza viacej, ako jeden hrot. Konkrétne odtiaľto pochádzajú dva hroty, oba sa našli v žiarových hroboch. Na oboch je veľmi zreteľná vybiťaná výzdoba tvoriaca poloblúky. Oba hroty sú pomerne dlhé, jeden dosahuje dĺžku niečo cez dvadsaťsedem centimetrov a druhý vyše tridsiatich centimetrov.

Šiesty nález pochádza z lokality Třebusice. Na hrote sa nachádza krásne viditeľná vybiťaná výzdoba tvoriaca poloblúky. Tento hrot sa našiel v žiarovom hrobe.

Siedmy a teda aj posledný nález na území Českej republiky pochádza zo Správcic. Ako druhý exemplár má výzdobu tvorenú drobnými, čiarkovitými zásekmi. Takisto pochádza zo žiarového hrobu.

Interpretácia týchto zdobených hrotov kopí je s ohľadom na nálezové okolnosti problematická. Analógie môžeme teda hlavne nájsť v prostredí przeworskej kultúry, v ich bojovníckych hroboch. Pravdepodobne sa tieto kopí vyskytujú ako dôkaz vplyvu a/či obchodu lokálneho obyvateľstva s przeworskou kultúrou. Toto spojenie je doložené nielen výskytom analogicky zdobených hrotov kopí, ale aj vďaka napodobeninám a prítomnosti, pre domáce obyvateľstvo, cudzích predmetov. Kontakty sú známe už od časej doby rímskej, napríklad spomeňme nálezy z lokality Nový Bydžov – Chudonice. Tu sa našla keramika, ktorá má analógie na polabskú oblasť a teda aj na przeworskú kultúru. V rámci umiestnenia výzdoby však nájdeme analógie aj na barbarskom severe. Jedná sa hlavne teda o hrot z Mušova, ktorého analógie sa nájdú na lokalite Nydam v Dánsku. V prípade hrotu z Mušova je teda interpretácia neznáma. Ako sa sem hrot dostal nevieme, môžeme špekulovať o dare či migrácií niekoho z územia Dánska na Moravu, kto vlastnil ten hrot, ťažko určiť, ako to vlastne bolo. Hroty z Malinného ide typologicky zaradiť k hrotom z przeworskej kultúry, ten kratší z nich k typu Kaczanowski VII a ten dlhší k typu Kaczanowski XIII. Tieto hroty sa datujú niekde na prelome tretieho a štvrtého storočia.

Na čo vlastne slúžili tieto hroty takisto nie je isté, ale s veľkou pravdepodobnosťou neslúžili ako zbrane na bojovanie. V niektorých prípadoch by to bolo nepraktické a nedávalo by zmysel venovať mnoho času zdobeniu pre zbraň, ktorá sa rýchlo zničí či stratí v boji. Skôr šlo o rituálne používanie, či už pri náboženských obradoch, alebo ako znak postavenia nejakého kvázi vodcu či veliteľa. Taktiež je možné, že sa tieto zbrane tradovali v rámci rodiny ako znak hlavy tej konkrétnej rodiny. Hrot z Mušova bol napríklad nájdený práve v kráľovskom hrobe.

Použitá literatura:

Bemmann, G. – Bemmann, J. 1998: Der Opferplatz von Nydam. Die Funde aus den älteren Grabungen: Nydam – I und Nydam II. Bd. I, II. Neumünster.

Jilek, J. Musil, J. 2014: Zdobená kopí z doby římské z Malinného, okr. Chrudim. Archeologie východních Čech 5 (2013), 46-57.

Jilek, J. 2009: Doklady kontaktů mezi polabskými Germány, przeworskou a wielbarskou kulturou ve východních Čechách. In: M. Karwowski – E. Droberjar (eds.): Archeologia Barbarzyńców 2008: powiązania i kontakty w świecie barbarzyńskim. Collectio Archaeologica Resoviensis XIII. Rzeszów, 249–283.

Kaczanowski, P. 1995: Klasyfikacja grotów broni drzewcowej kultury przeworskiej z okresu rzymskiego. Klasyfikacje zabytków archeologicznych I. Kraków.

Roth, P. 2009: Iron metallurgy of Celts and Germans. In: M. Karwowski – E. Droberjar (eds.): Archeologia Barbarzyńców 2008: powiązania i kontakty w świecie barbarzyńskim. Collectio Archaeologica Resoviensis XIII. Rzeszów, 341–350.

Rybová, A. 1972: Svazky zbraní z mladší doby římské v Sendražicích, o. Hradec Králové. Památky archeologické LXIII (2), 498-530.